

Journal of Idea mahdism and desirable society

Vol ۱, No ۱, Spring ۲۰۲۵

Journal Homepage: <https://sanad.iau.ir/journal/jgsm>

Research Paper

Investigating indicators of Mahdavi religious education of students of Islamic Azad University

Mohammad Hosseini:^۱ Department of Civil Engineering, Fir. C., Islamic Azad University, Firoozabad, Iran.

Moslem Ghasemi: Department of Water Engineering, Shi. C., Islamic Azad University, Shiraz, Iran.

Received: ۲۰۲۵/۰۱/۲۳ PP ۱-۱۰ Accepted: ۲۰۲۵/۰۵/۱۲

Abstract

The explanation and correct principles of Islamic religious education, part of which is related to Mahdism teachings, can satisfy the essential and real needs of human beings. This research was conducted with the aim of the role of Islamic Azad University in the field of Mahdist education of students in Meymand city. Based on the descriptive research method, the research population was randomly selected among the professors of the education department of the university, who are about ۲۰ people. The data collection tool was based on a questionnaire that has five scale components, each component containing five questions. The overall reliability was obtained based on Cronbach's alpha of ۰.۸۴. Pearson's correlation coefficient was used to analyze the data. The results showed that there is a good and positive correlation between the variables with a rate of ۰.۷۴۵. Mahdavi religious education by stabilizing students' vision and insight had the highest correlation effect and religious education of students with the attitude of culture of expectation had the least correlation with the components of Mahdavi education role. Mahdavi education in universities is the basis for the development and guarantee of the society in the development and strengthening of the culture of expectation.

Keywords: Mahdavi Training, Islamic Azad University, Student Insight, Culture of Expectation.

Citation: Mohammad Hosseini, Mohammad Shabani (۲۰۲۵): Investigating indicators of Mahdavi religious education of students of Islamic Azad University, Journal of Idea mahdism and desirable society, Vol ۱, No ۱, Shiraz, PP ۱-۱۰.

^۱. **Corresponding author:** Mohammad Hosseini, **Email:** Mohammad.Hosseini@iau.ac.ir, **Tell:** +۹۸۹۱۷۷۰۲۳۳۴۸

Extended Abstract

Introduction:

Every religious or secular educational system, rightly or wrongly, sets specific goals for its educational school and plans its educational mechanism. Having a goal and goal determines the direction and policy of the educational system and saves the educational system

Methodology:

The research population was selected from among the professors of the Islamic Azad University of Meymand in the year ١٤٠٢-١٤٠٣. Based on the Morgan table, the sample size was ٢٠ randomly selected from among the professors of the university's education department and questionnaires were distributed and collected among them. The method of collecting and collecting data is questionnaire and interview based on the Mahdavi education component and patterns.

Results and discussion:

There is a significant relationship between the quality of religious teaching of education professors and the religious attitude of students. A positive and moderate correlation between the two variables indicates that high levels of the quality of religious teaching of professors are related to high levels of religious attitude of students. Also, the smaller the significant level of ٠,٠٠١ than ٠,٠٥, this relationship is direct and the first hypothesis is confirmed. There is a significant relationship between Mahdavi religious education of students and the consolidation of insight and insight in them, which is a positive and good correlation of ٠,٧٩١ between the two variables, and high levels of Mahdavi religious education of students are related to high levels of insight and insight in them. Also, the smaller significance level of ٠,٠٢ than ٠,٠٥ is a direct relationship, and the fifth hypothesis is confirmed. In general, it can be stated that all hypotheses have a good significant relationship between the first and second variables with a correlation coefficient of ٠,٧٤٥.

Conclusion:

Mahdavi education in universities is the basis for the development and guarantee of society in the development and strengthening of the culture of expectation. Accordingly, until Mahdavi education grows and develops in universities on the basis of its knowledge and value, it is not possible to provide a suitable basis and context for its emergence. The more university professors become familiar with the philosophy of life and Imamate of Mahdi in a logical and principled manner and explain to them the effective educational role of Mahdi in the exaltation of human societies and the better and easier realization of the goals of human education and training, the more ready we will be for the emergence of Imam Mahdi and they will understand their duties and responsibilities better. In other words, a society with large dimensions of Islamic education and training will be handed over to Mahdi.

فصلنامه اندیشه مهدویت و جامعه مطلوب

دوره ۱، شماره ۱، بهار ۱۴۰۴

Journal Homepage: <https://sanad.iau.ir/journal/jgsm>

مقاله پژوهشی

بررسی شاخص های تربیت دینی مهدوی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی

محمد حسینی^۱: گروه مهندسی عمران، واحد فیروزآباد، دانشگاه آزاد اسلامی، فیروزآباد، ایران

محمد شعبانی: گروه مهندسی آب، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران

دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۴ صص ۱-۱۰ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۲/۲۲

چکیده کوتاه فارسی

تبیین و اصول صحیح تعلیم و تربیت دینی اسلامی که قسمتی از آن با آموزه های مهدویت در ارتباط است می تواند نیازهای ذاتی و حقیقی انسان را برآورده نماید. این پژوهش با هدف نقش دانشگاه آزاد اسلامی در عرصه تربیت مهدوی دانشجویان در شهرستان میمند انجام گرفته است. بر اساس روش تحقیق توصیفی، جامعه پژوهش از بین اساتید بخش معارف دانشگاه که حدود ۲۰ نفر می باشند بصورت تصادفی انتخاب شدند. ابزار جمع آوری اطلاعات بر اساس پرسش نامه که دارای پنج مولفه مقیاس که هر مولفه پنج سوال دربر دارد. پایایی کل بر اساس آلفای کرونباخ ۰/۸۴ حاصل شد. برای تحلیل داده ها از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج نشان داد همبستگی مثبت و خوبی با میزان ۰/۷۴۵ بین متغیر ها برقرار هست. تربیت دینی مهدوی با تثبیت بینش و بصیرت دانشجویان بیشترین اثر همبستگی و تربیت دینی دانشجویان با نگرش فرهنگ انتظار کمترین میزان همبستگی را با مولفه های نقش تربیت مهدوی داشته است. تربیت مهدوی در دانشگاه ها، اساس تکوین و تضمین جامعه در توسعه و استحکام فرهنگ انتظار می باشد.

واژه های کلیدی: تربیت مهدوی، دانشگاه آزاد اسلامی، بصیرت دانشجویان، فرهنگ انتظار

استناد: حسینی، محمد؛ شعبانی، محمد (۱۴۰۴): بررسی شاخص های تربیت دینی مهدوی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی، فصلنامه اندیشه مهدویت و جامعه مطلوب، سال ۱، شماره ۱، شیراز، صص ۱-۱۰.

^۱ ، تلفن: ۰۹۱۷۷۰۲۳۳۳۴۸ Mohammad.Hosseini@iau.ac.ir نویسنده مسئول: محمد حسینی، پست الکترونیکی:

مقدمه

نظام های آموزشی و تربیتی در جوامع ملت های مختلف، ایده ها و اهداف متناسب با نظام ارزشی خود دارند و به طبع تعلیم و تربیت اسلامی تحت تاثیر آرمان ها و ارزشهای جهان بینی اسلامی همچون تقوا، قرب، رضوان، عبادت و عبودیت دارد. به عبارتی هر نظام آموزشی دینی یا لائیک، درست یا غلط، هدفهای خاصی برای مکتب تربیتی خود در نظر می گیرد و سازوکار تربیتی اش را برنامه ریزی می کند. داشتن هدف و غایت، جهت و خط مشی نظام تربیتی را تعیین می کند و نظام تربیتی را نجات می بخشد. اگر اهداف تربیت با توجه به واقعیات و نیاز های حقیقی آدمی و ابعاد وجودی انسان تعیین شود و مبتنی بر آموزه های الهی و وحیانی باشد، می توان شاهد رشد و تکامل و سعادت واقعی انسان بود. این ویژگی را در مکتب تربیتی اسلام و مهدویت می توان پیدا کرد. تربیت به معنی محیا ساختن یا رشد و شکوفایی استعدادها و به فعلیت رساندن قوای پنهانی و درونی یک موجود و به عبارتی تربیت همان رفع موانع و ایجاد مقتضیات جهت شکوفا شدن استعدادهای انسان در مسیر کمال است (زرنگ، ۱۴۰۲: ۵). بر اساس سند تحول و تعالی نظام آموزشی کشور که در سال ۱۳۹۰ منتشر شد تربیت فرایند تعاملی، زمینه ساز تکوین و تعالی پیوسته هویت متربیان، به صورتی یکپارچه و مبتنی بر نظام معیار اسلامی، به منظور هدایت ایشان در مسیرآماده شدن جهت تحقق آگاهانه و اختیاری مراتب حیات طیبه در همه ابعاد تعریف شده است (وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۹۰: ۳۲). مهدویت نیز در اصطلاح به یکی از عقاید اصول مذهب شیعه اثنی عشری گفته می شود و به معنای اعتقاد و باور به ظهور حضرت مهدی (عج) است. مراد از آموزه های مهدویت نیز همان تعالیم و عناوین مربوط به اعتقاد به حضرت مهدی (عج)، ظهور و قیام اوست. مسئله مهدویت و انتظار، ابعاد مختلف تربیتی دارد و با بسیاری از اهداف آموزش و پرورش سازگار است و می تواند در پیش برد آن اهداف نقش آفرین باشد. دانشگاه به موازات اهداف و غایات تربیتی و پرورشی اش، رسالت عظیم و سنگینی در عصر ظهور برعهده دارد. به عبارت بهتر، دانشگاه، به خصوص نظام تعلیم و تربیت اسلامی براساس وظایف و تعهداتش وظیفه دارد انسانهایی اندیشمند، آزاداندیش و پویا و متصف به اوصاف الهی تربیت کند انسانهایی که به واسطه برخورداری از محکم ترین و مطلوب ترین مؤلفه های تربیتی بتوانند جامعه را در مسیر رشد و کمال رهنمون گردانند و در نهایت آن را برای دوران ظهور غنی و آماده سازند. امروزه این نتیجه حاصل شده که بدون دین و معرفت دینی و در حقیقت، بدون تربیت دینی آن هم از نوع مهدوی گونه اش نمی توان جوامع بشری را رو به سعادت و تکامل هدایت کرد با توجه به روبه رو شدن با هنگامه ای از انواع و اقسام فن آوری های شگفت انگیز و مدرن و غرق شدن انسان ها در گرداب این همه پیشرفت های عجیب و غریب، بر همگان ثابت شده که تنها راه برون رفت از این بحران های پیچیده بشری دین و دینداری است. غایت اصلی: تعلیم و تربیت، پرورش انسان های اندیشمند، آزاد، پویا و متخلق به اوصاف زرین الهی است. حال که این غایت اساسی تعلیم و تربیت بیش از پیش در معرض بحرانهای انسانی و ماشینی است، باید از باب تربیت دینی متصل به تربیت مهدوی وارد شد و معنویت گرایی و دینداری نسل آینده را تقویت و تثبیت نمود تا آنان خود را از هر نظر آماده عصر ظهور نمایند و نسبت به فلسفه زندگی و امامت حضرت مهدی (عج) نگرش عمیق تری بیابند (باقری، ۱۴۰۰: ۱۲۵). به طور کلی جایگاه محوری تربیت مهدوی در عرصه تربیت دینی و نقش مهم آن در تربیت مطلوب دانشجویان و آماده سازی آنان برای عصر ظهور حضرت مهدی (عج) و ایجاد جامعه ای متجلی به جلوه های فرهنگ انتظار در حال کمرنگ شدن است. این مسئله نشان میدهد که از تربیت دینی و معنوی دانشجویان غفلت شده و فرهنگ انتظار و اندیشه مهدوی در بین آنها حضور سایه ای دارد. لذا می طلبد که در تربیت نسلی الهام گرفته از فرهنگ انتظار و متعهد به دین و جامعه پیش از این ها اهتمام شود و دانشگاه در تربیت دینی و مهدوی دانشجویان و نیل این نسل زیربنایی جامعه به کمال مطلوب از هیچ کوششی فروگذار نکند. بر اساس اهمیت موضوع، هدف اصلی این پژوهش بررسی نقش دانشگاه آزاد اسلامی در عرصه تربیت مهدوی دانشجویان از منظر اساتید است.

پیشینه و مبانی نظری تحقیق:

این مسئله که چگونه ترویج فرهنگ مهدوی بر تعلیم و تربیت نسل جدید موثر واقع می شود، سوالی است که نوشتار حاضر در پی پاسخگویی به آن است؛ امامت، رکن رکینی است که بقا و تعالی انسان وابسته به آن است و امام، کسی است که با استمداد از رهنمودهای او، امکان شناخت و عمل به بهترین روش ها برای رشد مادی و سعادت اخروی انسان فراهم می گردد. امام عصر ما حضرت مهدی (عج) است که گرچه در غیبت به سر می برد اما ولایت و دستگیری های پدیده او، تداوم دهنده هستی است و دستگیر کسانی است که دست یاری به سمت او دراز کرده اند. با روش توصیفی تحلیلی، برخی از شاخصه های فرهنگ مهدوی - همچون توجه به علم و اخلاق، دستگیری و حمایت از مردم، مبارزه با انحرافات، تقویت روحیه امید و نشاط و... را جایگزین های مناسبی برای آسیب های فرهنگی اجتماعی نسل حاضر معرفی نموده ایم (جمشیدی، ۱۴۰۱: ۱۰). تبیین روش های درست تعلیم و تربیت در تعلیم دینی و اسلامی که بخشی از آن به آموزه های مهدویت مربوط است می تواند نیازهای فطری و حقیقی انسانها را برآورده سازد. پرداختن به تربیت الهی نو آموزان و فراگیران جامعه اسلامی اعم از کودکان، نوجوانان و جوانان و تلاش برای تحقق حیات طیبیه و قرب الهی همواره از دغدغه های نظام تعلیم و تربیت کشورمان بوده است. از این رو، دولت زمینه ساز باید به سیاستگذاری در امر تعلیم و تربیت و تدوین نظام آموزش و پرورش بر اساس آموزه مهدویت و انتظار اهتمام ورزد. در سالهای اخیر با تولید سند تحول بنیادین آموزش و پرورش اقدامات برنامه ای کلان در حوزه ی تربیت مهدوی فراگیران صورت گرفته است. در این پژوهش سعی شده است تا روش هایی برای انتقال فرهنگ مهدویت در مراکز آموزشی و پرورشی (مدارس و دانشگاه) بیان گردد (باقری، ۱۴۰۰: ۱۵). دروس معارف اسلامی نقش مهمی را در ترویج فرهنگ دینی بین جوانان در دانشگاه ایفا می کنند. از این رو تأکید بر اهمیت برنامه ریزی دقیق مورد توجه قرار می گیرد. موضوع مهدویت و انتظار به عنوان یکی از مفاهیم اصلی در حوزه دین مبین اسلام مورد اهمیت است و چه بسا با برنامه ریزی درست به مراتب اهمیت این موضوع بیش از پیش مورد توجه جوانان قرار گیرد. فرهنگ مهدویت پیام آور بیداری و آگاهی امت بزرگ اسلامی و زمینه ساز درک عزیزانه آدمی از حیات طیبیه و از حقیقت وجود است. لازم است فرهنگ مهدوی را در مدارس و در دانشگاهها خود مطرح و ترویج کنیم و برای این کار فعالیتی فراگیر لازم است در مجموع میتوان گفت با توجه به یافته های پژوهش در کتاب های دروس اسلامی در دانشگاهها به موضوع مهدویت و انتظار آن گونه که شایسته بوده توجه نشده است و فقط در یک فصل به صورت کوتاه و مختصر به طور متمرکز به این موضوع اشاره شده است که این موضوع برای برنامه ریزان درسی جای تأمل دارد (حکیم زاده و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۳). تکنیک های دلفی و سناریونگاری می کوشد آینده های محتمل در این جریان را تصویرسازی کند. در این راه، ابتدا فهرستی از کلان روندهای همگرایی فناوریانه احصا و اولویت بندی شد و در ادامه با تلاقی دادن عدم قطعیت های ناظر بر این روندها، چهار سناریو از آینده نظام تعلیم و تربیت مهدوی شامل شجره طیبیه، ملک سلیمان، شجره خبیثه و ابراهیم در آتش طراحی شد. یافته های این مطالعه می تواند مسئولان نظام تعلیم و تربیت دینی و مهدوی را در مواجهه آینده نگرانه با جریان توسعه علم و فناوری، به ویژه فناوری های همگرا راهنمایی کند (کارگر شورکی و همکاران، ۱۴۰۰: ۷۴). تنها الگوی تربیتی برای ساختن انسان منتظر و زمینه ساز ظهور، الگوی تربیت حماسی است. به عبارت دیگر تربیت حماسی الگوی جامع تربیت مهدوی است؛ زیرا عصر غیبت عصر ظهور بلاها و مشکلات است و هر کسی نمی تواند با ابتلائات بزرگ آخرالزمان رو به رو شود و کبریت احمر بماند، بلکه نیازمند الگویی ویژه و متفاوت است که بتواند ویژگیهایی که معصومان برای مؤمنان عصر غیبت و یاران امام زمان بیان کرده اند را در بر بگیرد. از آن جا که صدر و ساقه آموزه مهدویت با حماسه و مجاهدت، صلابت و ایثار و شور و شعور گره خورده است باید چگونگی انتظار زمینه سازی ظهور و آمادگی برای درک حضور بر اساس الگوی حماسه و حماسه سازی شکل گیرد (موسوی، ۱۳۹۲: ۲۶). آسیب شناسی وضعیت موجود در رویکرد نظام آموزشی کشور نسبت به مقوله مهدویت ابعاد ظرفیتهای و جهت گیریهای بنیادی و برنامه ای در قالب اسناد بالادستی و کلان به ویژه سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و همچنین موانع و چالشهای محوری موجود به خصوص در اهداف و عناصر نظام آموزشی را آشکار ساخت. همچنین الگوی مفهومی - عملیاتی ارائه شده در این پژوهش در سه سطح گوناگون مغز افزار نرم افزار و سخت افزار، ضمن نهادسازی و تبیین کارکرد راهبردهای راه انداز تربیت مهدوی در نظام آموزشی کشور را متناسب با هر سطح مفهومی معرفی کرد و سرانجام در اساسی ترین و عملیاتی ترین سطح مفهومی سطح سخت افزار که اجرای راهبردها و راهکارها در عمل به شکل دهی ارزشهای رفتاری و نیز شخصیت پذیری فراگیران بر اساس آموزه های مهدوی می انجامد (بقای و همکاران، ۱۳۹۲: ۲۶). رویکرد تربیت مهدوی مبتنی بر فلسفه انتظار دلالتهای متعددی برای برنامه های آموزشی تربیتی و درسی به ویژه

برنامه درسی تربیت دینی دارد به طوری که برنامه ها باید بتواند ضمن انتقال دانش تقویت نگرش و توسعه رفتارهای عملی و آمادگی های فردی و اجتماعی افراد زمینه تحقق اهداف تربیت مهدوی و آرمانهای فلسفه انتظار را افزایش دهد (مرزوقی، ۱۳۸۷: ۷).

محمدمی منفرد (۱۴۰۰: ۵۹) در مقاله خود در پی مفهوم شناسی منجی گرایی شیعی و جایگاه معنی زندگی فراطبیعت گرایانه الهی در معرفت به آن مفهوم بوده است. این پژوهش بر آن بود که به روش تحلیل مفاهیم و نگاهی پدیدارشناسانه به این پرسش پاسخ دهد که حقیقت معنای زندگی فراطبیعت گرایانه الهی چه نقشی در مفهوم منجی گرایی شیعی دارد؟ در این پژوهش سه اصل باور به امامت منجی موعود، باور به اصل انتظار صحیح ظهور منجی موعود و باور به اصل تصور غایت متعالی ظهور منجلی به عنوان دادها مورد بررسی قرار گرفت. صادقی (۱۴۰۰: ۱۵۸) در پایان نامه خود تحت عنوان تعیین مؤلفه های تربیتی نامه ۳۱ نهج البلاغه بر مهدویت؛ یک الگوی شاخص اسلامی را در کنار نظام های مختلف تربیتی کارآمد معرفی کرد. یافته های پژوهش نشان داد که با به کارگیری مؤلفه های تربیتی نامه ۳۱ نهج البلاغه، جایگاه باور و یقین در اعتقادات نهادینه شده و منشأ حرکت انسان به سوی هدف و رسیدن به مقام مهدی باوری شده است. همچنین افراد با الگوگیری از حضرت علی به اخلاق ایشان متخلق شده و از گناه و زشتی دوری میکند.

زرقرانی (۱۳۹۹: ۴۶) در مقاله خود تحت عنوان مهدویت در آینه تربیت که با روش کیفی و تحلیلی انجام داد ضمن تبیین سه وجه تربیتی مهدویت و انتظار به عنوان یک جریان تربیتی به بیان آسیبهای احتمالی که برای هر یک از وجوه شناسایی شده در تربیت مهدوی امکان پذیر است، پرداخت. امکانات محدود ما با مدیریت هماهنگ مورد استفاده قرار نمی گیرند. کارهای تکراری و موازی را به حداقل رسانیده و حداکثر بهره را از امکانات ببریم. در عرصه علمی نیز، گسترش کمی کیفی مراکز علمی مهدویت پژوهی لازم است و در این زمینه باید در دانشگاهها و مراکز علمی، دروس و رشتههای علمی مربوط به مهدویت فعال شده و حتی رساله های علمی حوزه و دانشگاه را نیز به سمت مباحث مهدویت جهت داده و همچنین متناسب با سن و جنس مخاطبان، در زمینه مهدویت مدرس تربیت کرده و آموزش مستمر روشمند با استفاده از جدیدترین تکنیکهای آموزشی را در دستور کار قرار دهیم. خارج ساختن بحث مهدویت از عرصه های سنتی و وارد کردن آن در محیطهای پژوهشی علمی موجب آن می شود که مسئله مهدویت بر زندگی انسانها اثر گذاشته، آنها را با حضرت مهدی (عج) مرتبط سازد (جعفری، ۱۳۹۱: ۲۴).

مواد و روش تحقیق:

در این پژوهش روش تحقیق به جهت هدف کاربردی و همچنین بر اساس ماهیت و جمع آوری داده ها و اطلاعات توصیفی مطرح شده است. در محیط دانشگاهی، جامعه تحقیق از بین اساتید دانشگاه آزاد اسلامی میمند در سال ۱۴۰۲-۱۴۰۳ انتخاب شده است. بر اساس جدول مورگان، حجم نمونه بطور تصادفی ۲۰ نفر از بین اساتید دانشگاه بخش معارف انتخاب شد و پرسش نامه هایی بین آنها توزیع و جمع آوری شد. روش جمع آوری و گرد آوری داده های پرسش نامه و مصاحبه بر مبنای مولفه و الگوهای تربیت مهدوی می باشد مطابق جدول شماره ۱ ارایه شده است. که بر اساس طیف لیکرت از کاملاً موافقم با نمره ۵ و کاملاً مخالفم با نمره ۱ امتیاز بندی شده است و روایی محتوای مقیاس ها بعد از بحث و مطالعه توسط اساتید دانشگاهی تایید شد.

جدول ۱- نمونه ای از پرسش نامه تربیت مهدوی در دانشگاه

مؤلفه ها	تعداد سوالات	کاملاً موافقم	متوسط	مخالقم	کاملاً مخالفم
کیفیت تدریس اساتید معارف و نگرش مذهبی دانشجویان	۵	۵	۴	۳	۲
تربیت دینی و فرهنگ انتظار در دانشجویان	۵	۵	۴	۳	۲
تربیت مهدوی دانشجویان و تقویت عقدیتی و ارزشی	۵	۵	۴	۳	۲
تربیت مهدوی و تقویت ابعاد فکری دانشجویان	۵	۵	۴	۳	۲
تربیت دینی مهدوی و تثبیت بینش و بصیرت دانشجویان	۵	۵	۴	۳	۲

برای سنجش سازگاری (پایایی همگنی) درونی پرسشنامه، روش های مختلفی وجود دارد که یکی از پرکاربردترین آن ها ضریب آلفای کرونباخ می باشد که براساس میانگین کواریانس یا همبستگی سوالات موجود در یک پرسشنامه بدست می آید. زمانی که چندین خرده مقیاس در پرسشنامه موجود است، آلفا به تفکیک خرده مقیاس ها محاسبه می شود. که بر اساس مقیاس های اول تا پنجم به ترتیب آلفای کرونباخ $0/81$ ، $0/83$ ، $0/86$ ، $0/84$ و $0/85$ که مجموع پایایی کل آن $0/84$ می باشد. پرسش نامه های جمع آوری شده جهت امتیاز بندی بهتر توسط نرم افزار آماری SPSS مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت و برای توصیف داده ها از شاخص های آماری همچون آزمون ضریب همبستگی پیرسون، میانگین و انحراف معیار اسفاده شد. آزمون کولموگروف-اسمیرنوف توزیع یک صفت در یک نمونه را با توزیعی که برای جامعه مفروض است مقایسه می کند. اگر داده ها دارای توزیع نرمال باشند امکان استفاده از آزمون پارمتریک وجود دارد و در غیر این صورت باید از آزمون ناپارمتریک استفاده کنیم. قبل از تحلیل و بررسی داده ها، با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف نرمال بودن داده ها تایید گردید.

بحث و ارائه یافته ها:

از آنجایی که توزیع داده ها نرمال می باشد، فرضیات تحقیق با آزمون ضریب همبستگی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. از بین پنج مولفه، متغیر های اول و دوم تعیین گردید و پنج فرضیه مطرح شد و روابط معناداری بین آنها مطابق جدول ۲ قرار گرفت. در جدول ۲ نشان می دهد بر اساس فرضیه اول که بین کیفیت تدریس دینی اساتید معارف و همچنین نگرش مذهبی دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد. همبستگی مثبت و متوسطی بین دو متغیر نشان می دهد که سطوح بالای کیفیت تدریس دینی اساتید با سطوح بالایی از نگرش مذهبی دانشجویان مرتبط است همچنین کوچکتر بودن سطح معنادار $0/001$ از $0/05$ ، این رابطه مستقیم می باشد و فرضیه اول تایید می گردد

جدول ۲- نتیجه آزمون ضریب همبستگی برای فرضیات

متغیر اول	متغیر دوم	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معناداری	تعداد
کیفیت تدریس دینی اساتید	نگرش مذهبی دانشجویان	$0/746$	$0/001$	۲۰
تربیت دینی دانشجویان	نگرش فرهنگ انتظار	$0/647$	$0/015$	۲۰
تربیت مهدوی دانشجویان	تقویت عقیدتی و ارزشی دانشجویان	$0/765$	$0/015$	۲۰
تربیت مهدوی دانشجویان	تقویت ابعاد فکری دانشجویان	$0/775$	$0/001$	۲۰
تربیت دینی مهدوی	تثبیت بینش و بصیرت دانشجویان	$0/791$	$0/020$	۲۰

بر اساس جدول ۲، فرضیه دوم بین تربیت دینی دانشجویان و نگرش فرهنگ انتظار در آنان رابطه معناداری وجود دارد که همبستگی مثبت و متوسطی با میزان $0/647$ بین دو متغیر مشاهده می شود و سطوح بالایی از تربیت دینی دانشجویان با سطوح بالای فرهنگ انتظار در آنان مرتبط می باشد همچنین کوچکتر بودن سطح معناداری حاصله $0/015$ از $0/05$ رابطه مستقیم است و فرضیه دوم تایید می شود. در فرضیه سوم بین تربیت مهدوی دانشجویان و نگرش عقیدتی و ارزشی در آنان رابطه معناداری وجود دارد که همبستگی مثبت و خوبی با میزان $0/765$ بین دو متغیر مشاهده می شود و سطوح بالایی از تربیت مهدوی دانشجویان با سطوح بالای عقیدتی و ارزشی در آنان مرتبط می باشد همچنین کوچکتر بودن سطح معناداری حاصله $0/015$ از $0/05$ رابطه مستقیم است و فرضیه سوم تایید می شود. در فرضیه چهارم بین تربیت مهدوی دانشجویان و تقویت ابعاد فکری در آنان رابطه معناداری وجود دارد که همبستگی مثبت و خوبی با میزان $0/775$ بین دو متغیر مشاهده می شود و سطوح بالایی از تربیت مهدوی دانشجویان با تقویت ابعاد فکری در آنان مرتبط می باشد همچنین کوچکتر بودن سطح معناداری حاصله $0/001$ از $0/05$ رابطه مستقیم است و فرضیه چهارم تایید می شود. در فرضیه پنجم بین تربیت دینی مهدوی دانشجویان و تثبیت بینش و بصیرت در آنان رابطه معناداری وجود دارد که همبستگی مثبت و خوبی با میزان $0/791$ بین دو متغیر مشاهده می شود و سطوح بالایی از تربیت دینی مهدوی دانشجویان با سطوح بالای بینش و بصیرت در آنان مرتبط می باشد همچنین کوچکتر

بودن سطح معناداری حاصله ۰/۰۲ از ۰/۰۵ رابطه مستقیم است و فرضیه پنجم تایید می شود. بطور کلی می توان بیان کرد که تمامی فرضیه ها بین متغیر های اول و دوم رابطه معنادار خوبی با ضریب همبستگی ۰/۷۴۵ برقرار است.

تحقیق حاضر به جهت بررسی نقش تربیت و الگوی مهدوی دانشگاه آزاد اسلامی در خصوص پرورش هر چه بیشتر دانشجویان صورت گرفت. نتایج و تحلیل داده ها نشان داد که همبستگی مثبت و خوبی بین متغیر ها وجود دارد به عبارتی مجموعه اساتید دانشگاه آزاد اسلامی شهرستان میمند بر اساس تربیت دینی و مهدوی توانستند نگرش های مذهبی، فرهنگی، اعتقادی، افکاری و بینشی خوبی در خصوص مهدویت بین دانشجویان برقرار نمایند. در اینخصوص، تربیت دینی مهدوی با تثبیت بینش و بصیرت دانشجویان بیشترین اثر همبستگی و تربیت دینی دانشجویان با نگرش فرهنگ انتظار کمترین میزان همبستگی را با مولفه های نقش تربیت مهدوی داشته است. به عبارتی می توان بیان کرد که از هدف های تربیت دینی، به رشد و تکامل رسیدن انسان است. انسان برای رسیدن به قله های کمال هیچگونه تنگنایی ندارد اما بعضی مواقع برنامه ریزی ها و عملکرد برخی اساتید و مربیان به گونه ای است که انگیزه دانشجویان را به یک انگیزه معمولی تنزل می دهد که این از ضعف ها می باشد که باید در این خصوص اساتید و مربیان شیوه های آموزش کامل دریافت کنند. همچنین تاثیر فضای روحانی و معنوی محیط می تواند در پرورش جان و روان و رسیدن به تعالی موثر بخش باشد. همانطور که برای عبادت در مساجد، حسینیه ها، اماکن متبرکه و... فضای معنوی تاثیر گذار است بودن مساجد در درون دانشگاه ها و گلزار شهدا گمنام در دانشگاه می تواند تاثیر فراوانی در نگرش فرهنگی - مذهبی دانشجویان موثر باشد. باورها و اعتقادات به حضرت مهدی (عج) و معرفت و مهرورزی ایشان از دید فردی، خانوادگی و اجتماعی می تواند اثرات مثبتی در زندگی انسان داشته باشد. برخی از مزیت های و اعتقادات به حضرت مهدی (عج) در خانواده های مذهبی بودن پشتیبان آسمانی، ناظر دینی و اخلاقی و الگوگیری می باشد به عبارتی انسان نیازمند معنویت و نورانیت درونی می باشد که برای رسیدن به آن نیازمند حامی و پشتیبان آسمانی و ارتباط ملکوتی با انسانهای عرشی به جهت رسیدن به رشد معنوی می باشد. در خانواده های مهدی باور و یا در محی های دانشگاهی که فضای مناسب محیا شده باشد می توانند از وجود مقدس و مهربان حضرت مهدی (عج) بهره مند شوند. در محیط هایی که مهدی باوری پرورش یافته است این باور و عقیده داریم که امام زمان (عج) ناظر بر اعمال دینی و اخلاقی ما می باشد و سعی در جهت اصلاح خویش می نمایم. قرآن مجید در سوره توبه آیه ۱۰۵ می فرماید *وَقُلْ أَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ*؛ و بگو که هر عمل کنید خدا آن عمل را می بیند و هم رسول و مؤمنان بر آن آگاه می شوند. همچنین از نیازهای تربیتی انسان در مسیر رشد و تکامل، نیاز به الگو و مدل برای الگوبرداری است. در خانواده هایی مهدوی به جهت ارتباط و الگوبرداری بهتر و بیشتر با حضرت مهدی (عج)، توسط حضرت مورد عنایت قرار می گیرند و حتی از گزند های و آسیب های زمینی با دعای خاص امام زمان (عج) از آنها برطرف می شود.

نتیجه گیری و ارائه پیشنهادها:

بر اساس نظر و عقیده پژوهشگران و صاحب نظران تعلیم و تربیت اسلامی برای شناخت هر چه بیشتر و تربیت مهدوی و انتقال آن به دانشجویان یا به عبارتی نسل جدید به عنوان منتظران ظهور ولی عصر (عج) بدون بکارگیری از روشها و شیوه های خاص ممکن نخواهد بود و یا به سختی است. یکی از هدف های انتقال فرهنگ و تربیت مهدوی به دانشجویان، به منظور شناخت وضعیت موجود، آشنا نمودن آنها با وضعیت ایده آل جامعه انسانی و همچنین آموزش و شناساندن وضعیت ایده آل به جامعه جهانی است. دانشجویان برای اینکه بتوانند جایگاه وضعیت فعلی خود را به نقد و بررسی و چالش بکشاند باید وضعیت ایده آلی که در جامعه مهدوی تحقق می پذیرد بشناسند و فردی که وضعیت آرمانی خود را شناسد به مراتب کمی و کاستی های نمی شناسد و برای آن این وضعیت همان وضعیت ایده آل مطرح است بنابراین جایگاه تعلیم و تربیت مهدوی در دانشگاه بالاتر از جایگاه مدنی، اقتصادی، اجتماعی و ... است. تربیت مهدوی در دانشگاه ها، اساس تکوین و تضمین جامعه در توسعه و استحکام فرهنگ انتظار می باشد. بر این اساس تا هنگامیکه تربیت مهدوی بر پایه های معرفتی و ارزش خود در دانشگاه ها رشد و توسعه پیدا نکند، نمی توان بستر و زمینه ظهور مناسب را فراهم کرد. هرچه بیشتر اساتید دانشگاه به صورت منطقی و اصولی با فلسفه زندگی و امامت حضرت مهدی (عج) آشنا شوند و نقش تربیتی موثر امام زمان (عج) در تعالی جوامع انسانی و تحقق بهتر و آسان تر اهداف تعلیم و تربیت انسان ها را برای آنان تبیین نمایند، نسلی آماده برای ظهور حضرت مهدی (ج) داریم

و وظایف و مسئولیت های خود را بهتر می فهمند به عبارتی دیگر جامعه ای با ابعاد بزرگ تعلیم و تربیت اسلامی تحویل حضرت ولی عصر (عج) داده خواهد شد. در این خصوص پیشنهادی کاربردی در جهت تربیت مهدوی و ایجاد فرهنگ انتظار و ایجاد جامعه زمینه ساز به شرح ذیل مطرح می گردد.

- توجه ویژه به تعلیم و تربیت مهدوی و فرهنگ انتظار در سند تحول و تعالی دانشگاه
- انتخاب اساتید و مربیان مهدوی و معتقد به باور انتظار در دانشگاه ها
- اختصاص چند فصل از مبانی مهدویت و ترویج فرهنگ انتظار و زمینه ساز ظهور از دروس معارف در کتب دانشگاهی
- تلاش روز افزون برای تربیت همه جانبه نسل منتظر و امید و پیشرفت در تمامی جامعه
- برگزاری کارگاه ها و دوره های معرفتی با موضوع تربیت مهدوی در دانشگاه ها
- تغییر در روشهای تدریس و ایجاد جذابیت بخشی به مباحث دینی مهدوی در دانشگاه ها

منابع و مأخذ:

- باقری، خسرو (۱۴۰۰): نگاهی دوباره به تعلیم و تربیت اسلامی، انتشارات مدرسه، چاپ اول، تهران.
- باقری، زهرا (۱۴۰۰): روش های انتقال فرهنگ مهدوی در مراکز آموزشی و پرورشی، همایش ملی پژوهش های حرفه ای در روانشناسی و مشاوره، دانشگاه هرمزگان، بندرعباس، ۱۹-۱. <https://civilica.com/doc/۱۷۵۹۰۲۷>
- بقایی، حسین؛ میهماندوست، حمید؛ قهرمانی فرد، فاضل و قهرمانی فرد، کامیار (۱۳۹۲): الگوی مفهومی - عملیاتی راه انداز راهبردهای تربیت مهدوی در نظام آموزشی کشور، فصلنامه علمی پژوهشی مشرق موعود، ۲۶(۱)، ۸-۱۶۶. <https://sid.ir/paper/۱۵۱۰۳۱/fa>
- جعفری هنری، رضا (۱۳۹۱): تحلیل محتوای کتاب های درسی دوره ابتدایی به لحاظ میزان توجه به مباحث مهدویت، نشریه مشرق موعود، ۲۴(۱)، ۱۴۶-۱۵۹. https://mashreqmag.sinaweb.net/article_۱۲۷۵۲۴.html
- جمشیدی، زهرا (۱۴۰۱): نقش فرهنگ مهدوی در تعلیم و تربیت نسل جدید، هفتمین همایش ملی پژوهش های نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی ایران، تهران، ۱۸-۱. <https://civilica.com/doc/۱۵۵۴۵۴۱>
- حکیم زاده، رضوان؛ آرمند، محمد و محمدی، نیره (۱۳۹۴): میزان توجه به موضوع مهدویت و انتظار در کتاب های منتخب دروس معارف اسلامی دانشگاه ها، فصلنامه علمی پژوهشی مشرق موعود، ۳۳(۱)، ۱۴۶-۱۲۶. https://mashreqmag.sinaweb.net/article_۱۲۷۰۵۹.html
- زرقانی، اعظم (۱۳۹۹): مهدویت آینه تربیت، پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، ۴۶(۱)، ۱۳۹-۱۲۳. https://iej.ihu.ac.ir/article_۲۰۵۲۲۲.html
- زرنگ، فاطمه و دارابی، مهرانه (۱۴۰۲): بررسی آموزه های مهدوی در پرتو تعلیم و تربیت اسلامی، اولین کنفرانس بین المللی روانشناسی، علوم اجتماعی و علوم تربیتی، زابل، ۲۱-۱. <https://civilica.com/doc/۱۶۹۸۶۴۸>
- صادقی زواره، زینب (۱۴۰۰): تحلیل مولفه های تربیتی نامه ۳۱ نهج البلاغه بر مهدی باوری و ارتقای رشد معنوی فرزندان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور، تهران.

کارگر شورکی، هدایت؛ و پاک نژاد، فاطمه (۱۴۰۰): آینده پژوهی تعلیم و تربیت مهدوی، با رویکرد همگرایی فناورانه، فصلنامه علمی پژوهشی انتظار موعود، ۷۴(۱)، ۳۳-۲۱. https://www.entizar.ir/article_۱۵۴۷۹۷.html

محمدی منفرد، بهروز (۱۴۰۰): ابتدای مفهومی منجی گرایی شیعی بر مبنای زندگی فراطبیعت گرایانه الهی، فصل نامه علمی پژوهشی مشرق موعود، ۵۹(۱)، ۱۱۷-۱۳۷. https://mashreqmag.sinaweb.net/article_۱۴۳۸۲۴.html

مزروقی، رحمت الله (۱۳۸۷): سیمای مهدویت در برنامه های آموزشی مدارس: رویکردی به فلسفه تربیتی انتظار، فصلنامه علمی پژوهشی تربیت اسلامی، ۷(۱)، ۱۲۷-۱۳۷. https://journals.rihu.ac.ir/article_۱۳۰.html

موسوی، سید مهدی (۱۳۹۲): تربیت حماسی، الگوی تربیت مهدوی، فصلنامه علمی پژوهشی مشرق موعود، ۲۶(۱)، ۹۲-۱۱۴. <https://www.sid.ir/paper/۱۵۱۰۲۸/fa>

وزارت آموزش و پرورش (۱۳۹۰): مبانی نظری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، انتشارات شورای عالی انقلاب فرهنگی، چاپ دوم، تهران. <https://sccr.ir/Files/۶۶۰۹.pdf>